

RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA O'QUVCHILARGA CHET TILLARINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Namangan davlat chet tillari instituti tayanch doktoranti

Mashrapova Sevara Xabibovna

Annotatsiya.

Ushbu maqolada raqamli ta'lim sharoitida 5–6-sinf o'quvchilariga chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar, interaktiv ilovalar va multimedia vositalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish, kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hamda mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Maqolada raqamli vositalarning boshlang'ich va o'rta bo'g'in o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mosligi, shuningdek, o'qituvchi faoliyatida metodik yondashuvlarni yangilash zarurati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, chet tillarini o'qitish metodikasi, 5–6-sinflar, interaktiv texnologiyalar, multimedia vositalari, kommunikativ kompetensiya, onlayn ta'lim, ta'lim samaradorligi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi o'quv jarayonini tashkil etish va olib borishda yangi yondashuvlarni talab etmoqda. Ayniqsa, chet tillarini o'qitish jarayonida raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. 5–6-sinf o'quvchilari chet tilini o'rganishda boshlang'ich bilimlarni mustahkamlash, og'zaki nutqni rivojlantirish hamda tinglab tushunish

ko'nikmalarini shakllantirish bosqichida bo'lgani sababli, bu jarayonda innovatsion metodlar alohida ahamiyatga ega. Raqamli ta'lim vositalari – interaktiv taqdimotlar, o'yinlashtirilgan ilovalar, video va audio materiallar, onlayn platformalar – o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi. Shu bilan birga, o'qituvchidan raqamli kompetensiyaga ega bo'lish, dars jarayonini zamonaviy pedagogik va metodik yondashuvlar asosida tashkil etish talab etiladi. Mazkur maqolada raqamli ta'lim sharoitida 5–6-sinf o'quvchilariga chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish yo'llari tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar beriladi.

Raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini o'qitish jarayoni an'anaviy dars shakllaridan farqli ravishda o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan bo'ladi. 5–6-sinf o'quvchilari yosh xususiyatlariga ko'ra vizual va eshitish orqali axborotni tezroq qabul qiladilar. Shu sababli dars jarayonida multimedia vositalari, animatsiyalar, video va audio materiallardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. Pedagogik nuqtayi nazardan, raqamli ta'lim o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvni taqozo etadi. O'quvchi faqat tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki axborotni mustaqil izlovchi va tahlil qiluvchi subyekt sifatida shakllanadi. Bu esa chet tilini o'rganishda kommunikativ yondashuvni amalga oshirishga imkon beradi. Raqamli resurslar yordamida o'quvchilar real hayotga yaqin vaziyatlarda til birliklarini qo'llash imkoniga ega bo'ladilar.

5–6-sinf o'quvchilariga chet tilini o'qitishda raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlari 5–6-sinflarda chet tilini o'qitishda raqamli vositalardan foydalanish o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Xususan, interaktiv taqdimotlar, onlayn mashqlar, mobil ilovalar va ta'limiy o'yinlar o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytirish, grammatik qoidalarni mustahkamlash hamda talaffuz ustida ishlashda samarali hisoblanadi. Video va audio materiallar orqali o'quvchilar chet tilidagi tabiiy nutqni eshitib, tinglab tushunish

ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shuningdek, raqamli platformalarda mavjud testlar va mashqlar o'quvchilarning bilimini tezkor baholash imkonini beradi. Bu esa o'qituvchiga o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va individual yondashuvni amalga oshirishda yordam beradi.

Raqamli ta'lim asosida chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish yo'llari. Raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish, avvalo, dars mazmunini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishni talab etadi. O'qituvchi raqamli vositalardan maqsadli va me'yorida foydalanishi, ularni darsning maqsad va vazifalariga mos ravishda tanlashi lozim. Metodik takomillashtirish jarayonida o'yinlashtirish (gamifikatsiya) elementlaridan foydalanish samarali hisoblanadi. O'yin shaklidagi topshiriqlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni chet tilida erkin fikr bildirishga undaydi. Shuningdek, guruhli va juftlikda ishlash uchun mo'ljallangan onlayn topshiriqlar o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Raqamli ta'lim sharoitida o'qituvchining metodik kompetensiyasini oshirish muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi raqamli platformalar va innovatsion metodlarni o'rganib, ularni amaliyotda qo'llashi zarur. Bu esa chet tillarini o'qitish jarayonining sifat va samaradorligini ta'minlaydi.

Raqamli ta'lim muhiti chet tillarini o'qitishda interaktiv metodlardan keng foydalanish imkonini beradi. 5–6-sinf o'quvchilari uchun interaktiv metodlar dars jarayonini jonlantiradi, ularning diqqatini jamlashga va faol ishtirok etishga yordam beradi. Masalan, savol-javob, test, viktorina, rolli o'yinlar va dialoglar raqamli platformalar orqali tashkil etilganda o'quvchilar o'z bilimlarini erkin namoyon etadilar.

Interaktiv metodlar orqali o'quvchilar chet tilida muloqot qilish, fikrini aniq va ravon ifodalash ko'nikmalarini egallaydilar. Ayniqsa, juftlikda va guruhda ishlashga mo'ljallangan onlayn topshiriqlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi hamda

jamoada ishlash malakasini shakllantiradi. Bu esa kommunikativ yondashuvni amaliyotga tatbiq etishda muhim ahamiyatga ega.

Raqamli ta'lim sharoitida o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Onlayn platformalar, mobil ilovalar va elektron darsliklar o'quvchilarga darsdan tashqari vaqtda ham chet tilini o'rganish imkonini yaratadi. Bu jarayonda o'quvchi o'z bilim darajasini mustaqil baholash va mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi. Mustaqil ta'lim jarayonida raqamli resurslar orqali beriladigan qisqa video darslar, audio materiallar va interaktiv mashqlar o'quvchilarning bilimini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi. O'qituvchi esa maslahatchi va yo'naltiruvchi rolini bajarib, o'quvchilarning mustaqil faoliyatini nazorat qilib boradi. Natijada o'quvchilarda mas'uliyat hissi va o'z ustida ishlash ko'nikmalari shakllanadi.

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning bilimini baholash an'anaviy usullarga nisbatan tezkor va shaffof bo'lishi bilan ajralib turadi. Onlayn testlar, avtomatik tekshiruv tizimlari va interaktiv baholash vositalari orqali o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash osonlashadi. Bu esa o'qituvchiga o'quv jarayonini samarali rejalashtirish imkonini beradi. Formatif baholash usullaridan foydalanish o'quvchilarning o'z xatolarini anglashiga va ularni bartaraf etishga yordam beradi. Raqamli baholash vositalari orqali o'quvchi o'z natijalarini kuzatib boradi va rivojlanish darajasini baholay oladi. Bu holat chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirib, ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini o'qitish jarayonida o'qituvchi va o'quvchi faoliyatida muhim o'zgarishlar yuz beradi. O'qituvchi endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini tashkil etuvchi, boshqaruvchi va yo'naltiruvchi sifatida faoliyat olib boradi. U darsni raqamli vositalar asosida rejalashtirib, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriqlar beradi. O'quvchi esa raqamli ta'lim muhitida yanada faol bo'lib, bilimni

mustaqil egallashga intiladi. Interaktiv topshiriqlar, onlayn mashqlar va multimedia materiallar o'quvchilarning darsdagi ishtirokini oshiradi. Ayniqsa, 5–6-sinf o'quvchilari uchun bunday faoliyat ularning qiziqishiga mos bo'lib, chet tilini o'rganishga ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Raqamli ta'lim vositalari 5–6-sinf o'quvchilarining lingvistik va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli platformalarda beriladigan tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirishga qaratilgan mashqlar o'quvchilarning til ko'nikmalarini kompleks rivojlantiradi. Masalan, audio va video materiallar orqali o'quvchilar to'g'ri talaffuzni o'rganadilar, dialog va monologlarni tinglab, nutqni tushunish qobiliyatini rivojlantiradilar. Onlayn yozma mashqlar esa grammatik bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim muhiti o'quvchilarga chet tilida erkin fikr bildirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini o'qitishda ayrim muammolar ham uchraydi. Jumladan, texnik vositalarning yetishmasligi, internet tezligining pastligi yoki o'quvchilarning raqamli savodxonligi yetarli darajada shakllanmaganligi dars samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun darslarni rejalashtirishda muqobil variantlardan foydalanish, ya'ni oflayn materiallar va an'anaviy metodlarni raqamli usullar bilan uyg'unlashtirish lozim. Shuningdek, o'qituvchilar va o'quvchilar uchun raqamli savodxonlikni oshirishga qaratilgan trening va mashg'ulotlarni tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bu esa raqamli ta'lim jarayonining uzluksiz va samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini samarali o'qitish darslarni to'g'ri loyihalash va rejalashtirishni talab etadi. 5–6-sinflar uchun mo'ljallangan darslar o'quvchilarning yosh xususiyatlari, e'tiborining barqarorligi va qiziqish darajasini hisobga olgan holda tashkil etilishi lozim. Raqamli vositalardan foydalanishda darsning maqsadi aniq belgilanishi va har bir bosqichga mos texnologiya tanlanishi

muhimdir. Darsni rejalashtirish jarayonida kirish qismi, asosiy faoliyat va yakuniy bosqich raqamli materiallar bilan uyg'unlashtiriladi. Masalan, dars boshida qisqa video yoki animatsiya orqali mavzuga kirish, asosiy qismda interaktiv mashqlar va o'yinlar, yakunda esa onlayn test yoki refleksiya tashkil etish mumkin. Bunday yondashuv darsning izchil va samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Raqamli ta'lim muhitida differensial yondashuvni qo'llash imkoniyatlari kengayadi. Har bir o'quvchining bilim darajasi, qobiliyati va o'zlashtirish tezligi turlicha bo'lgani sababli, raqamli platformalar orqali individual topshiriqlar berish mumkin. Bu ayniqsa 5–6-sinflarda muhim bo'lib, o'quvchilarning darsga bo'lgan ishonchini oshiradi. Masalan, kuchli o'quvchilar uchun murakkabroq topshiriqlar, qo'shimcha video yoki matnlar taklif etilsa, bilim darajasi pastroq bo'lgan o'quvchilar uchun soddalashtirilgan mashqlar va ko'rgazmali materiallar beriladi. Natijada har bir o'quvchi o'z imkoniyatiga mos tarzda chet tilini o'zlashtiradi, bu esa ta'lim jarayonining adolatli va samarali bo'lishiga xizmat qiladi.

Raqamli ta'lim vositalari o'quvchilarning chet tilini o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyasini oshirishda muhim omil hisoblanadi. O'yin elementlari, ball to'plash, reytinglar va rag'batlantiruvchi belgilar o'quvchilarni dars jarayonida faol bo'lishga undaydi. 5–6-sinf o'quvchilari uchun bu usullar ayniqsa samarali bo'lib, ular o'rganishni qiziqarli jarayon sifatida qabul qiladilar. Raqamli ta'lim muhiti o'quvchilarga o'z natijalarini ko'rish va rivojlanishini kuzatish imkonini beradi. Bu esa ularni yanada ko'proq harakat qilishga, mustaqil o'rganishga va chet tilida erkin muloqot qilishga rag'batlantiradi. Natijada chet tilini o'rganish jarayoni majburiyat emas, balki qiziqarli faoliyatga aylanadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim sharoitida 5–6-sinf o'quvchilariga chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, interaktiv platformalar

va multimedia vositalaridan maqsadli foydalanish o'quvchilarning chet tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli ta'lim vositalari orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning tinglab tushunish, og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda samarali hisoblanadi. Shu bilan birga, raqamli ta'lim muhiti o'quvchilarda mustaqil ta'lim olish, o'z bilimini baholash va rivojlantirish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi. Chet tillarini raqamli ta'lim asosida o'qitishda o'qituvchining metodik va raqamli kompetensiyasini oshirish muhim vazifa hisoblanadi. Dars jarayonida an'anaviy va innovatsion metodlarni uyg'unlashtirish, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olish ta'lim sifatini yanada yaxshilash imkonini beradi. Demak, raqamli ta'lim sharoitida chet tillarini o'qitish metodikasini takomillashtirish umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Nishonaliyev U. Yangi pedagogik va axborot texnologiyalari muammolari va yechimlari. // Pedagogik ta'lim. -2000.- 3- son. - B.11.
2. Suyunov D.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarda matematika fanini o'qitishda aqliy tafakkurini shakllantirishda mental arifmetikaning o'rni. "Boshlang'ich ta'lim: samarali ta'lim amaliyoti, muammolari, istiqbollari"., mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami. 17-18-may 2024-yil. II qism
3. Suyunov D.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tafakkurni shakllantirishda O'rta Osiyo mutafakkirlari merosidan foydalanishni takomillashtirish metodikasi. //Muallim hem uzluksiz bilimlendirio'. Ilmiy-metodikaliq jurnal.-Nekis-2022 №3/2.
4. Suyunov D.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tafakkurni shakllantirishda O'rta Osiyo mutafakkirlari merosidan foydalanish metodikasi. Uslubiy qo'llanma.-Toshkent: Innovatsiya-Ziyo , 2022. - 60 b.